

Ztížená možnost soustředění

hra o dvou dějstvích

1968

Josefu Šafaříkovi

OSOBY

DR. EDUARD HUML, vědecký pracovník

VLASTA HUMLOVÁ, jeho žena

RENATA, jeho milenka

BLANKA, jeho sekretářka

DR. JITKA BALCÁRKOVÁ, vědecká pracovnice

KAREL KRIEBL, mechanik

ČENĚK MACHULKA, měřič

BECK, vedoucí

PRVNÍ DĚJSTVÍ

Opona se otevře. Na scéně je Humlův byt, což je něco mezi obývacím pokojem a halou: nalevo malé schodišti ukončené dveřmi do ložnice; dole troje dveře – levé do pracovny, zadní do kuchyni koupelny a ostatních částí bytu, pravé na hlavní chodbu. V pravých dveřích je malá špehárka. V pozadí zrcadlo a komoda, na komodě kaktus. V popředí je jídelní stůl se čtyřmi židlemi. Stůl musí být vyřešen tak, aby nebylo z hledišť dobře vidět předměty, které na něm právě leží; může být například částečně kryt stojánkem s květinami. Vpravo je fotel, u něho stolek s telefonem. Scéna je chvíli prázdná, zadní dveře jsou otevřené, pak jimi přijde Humlová. Přes šaty má župan, nese na tácu snídani pro dvě osoby: šálky, talířky, housky, konvičku s čajem, máslo. Všechno rozkládá na stůl, přitom volá směrem k ložnici.

HUMLOVÁ Snídaně!

(Když je prostřeno, naleje Humlová do šálků čaj, pak se usadí a začne snídat. Zároveň se pomalu otevřou dveře od ložnice a přichází jimi Huml. Je v pyžamu, rozsuchaný, zřejmě právě vstal z postele. Pomalu schází dolů, usedá naproti Humlové, dává si na klín ubrousek a začíná také jíst. Delší mlčení přeruší posléze Humlová)

Tak co?

HUML Máme med?

HUMLOVÁ Zase nic, vid?

HUML Nešlo to.

HUMLOVÁ Proč?

HUML Nebyla na to příhodná atmosféra.

HUMLOVÁ Na čem jste byli?

HUML Na groteskách.

HUMLOVÁ Taky nápad! A co pak?

HUML Vyprávěla samé veselé příhody a vtipy, nehodilo se to. Máme med?

HUMLOVÁ A převést řeč na vážné téma – to nešlo?

HUML Zkoušel jsem to, ale vždycky mě přerušila zas nějakou anekdotou.

Měla prostě žertovnou náladu, s tím se nedalo nic dělat. Máme med?

HUMLOVÁ Ve špajzu.

(Huml odloží ubrousek, vstane a odšourá se zadními dveřmi, nechá je otevřené. Pauza)

HUML (za scénou) Tady není –

HUMLOVÁ (volá k zadním dveřím) Na horní polici – (Delší pauza)

HUML (za scénou) Kde?

HUMLOVÁ Panebože! (Rychle vstane a odkvapí zadními dveřmi za Humlem. Za scénou) A co je tohle?

(Krátce nato se zvolna otevřou levé dveře a tiše jimi vchází – zády k místnosti a se snahou nebýt z pracovny při odchodu pozorován – Huml; je v obleku a upraven. Dveře opatrně přivře, pak přeběhne po špičkách k zadním dveřím a tiše jimi volá)

HUML Pojd!

(V zadních dveřích se objeví Renata v kabátě, Huml ji vezme za ruku a kvapně ji odvádí k pravým dveřím. Opatrně se rozhlédne, pak ji políbí na tvář. Šeptem)

Pá, brouku!

RENATA (šeptem) Pá! A nezapomeň!

(Huml se podívá špehýrkou ven, pak tiše pravé dveře otevře a pustí jimi Renatu ven. Dveře zase rychle zavře, pak jde zvolna k levým dveřím, tiše je otevře a drží. Krátce nato jimi přicházejí Balcárková a Kriebl v pracovním plášti, kteří spolu opatrně nesou Puzuka. Je to složitý přístroj připomínající vzdáleně obchodní pokladnu nebo účetní kalkulačku; má klávesnici, různé knoflíky, na boku kličku, je opatřen průzorem na způsob mikroskopu, červenou a zelenou žárovkou, malým reproduktorem a dlouhou šňůrou se zástrčkou. Balcárková a Kriebl staví Puzuka opatrně na stůl, Huml zavírá dveře)

KRIEBL (k Humlovi) Kde tady máte zásuvku?

HUML Táhle za kaktusem -

(Kriebl jde se šňůrou k zadní zdi a zastrčí ji do zásuvky. Balcárková usedne do fotelu. Kriebl se vrátí, usedne za Puzuka a věnuje se mu. Huml se rovněž posadí a zvědavě si prohlíží přístroj)

Tak to je tedy on?

BALCÁRKOVÁ Líbí se vám?

HUML Hezký - mohu se zeptat, jak pracuje?

BALCÁRKOVÁ Vložili jsme do něho některé základní informace, které jsme o vás měli k dispozici, on tyto údaje zpracoval a nyní vám na jejich základě položí první otázku. Vy na ni po pravdě odpovíte, on vaši odpověď zpracuje - spolu s některými údaji o vašem životním prostředí, které pro něho získává pan Machulka - a pak vám položí další otázku. To celé bude provádět tak dlouho, až suma všech získaných informací se v něm spojí do určité uzavřené struktury.

HUML To je opravdu zajímavé - pracuje vlastně tak trochu za vás -

BALCÁRKOVÁ V určité fázi -

HUML Samozřejmě, v určité fázi -

(Kriebl stále manipuluje s Puzukem, píše něco na klávesnici, točí kličkou, dívá se do průzoru a podobně Balcárková ho sleduje)

BALCÁRKOVÁ Něco v nepořádku, pane Kriebl?

KRIEBL Byl trochu prostydý, tak jsme mu chvilku třeli s Machulkou rozvodnou desku, aby se zahřál na správnou míru.

BALCÁRKOVÁ A co elektrody?

KRIEBL Žhaví normálně. Můžeme začít -

BALCÁRKOVÁ Výborně. Tak pište: *(Diktuje)* Eduard Huml, 1928 - začátek rozhovoru 15,25 - první otázka. *(Zvolá)* Prosím ticho!

(Kriebl to zapsal na klávesnici, pak zatočí kličkou, podívá se do průzoru, načež zmáčkne jeden z knoflíků. Z reproduktoru Puzuka se ozve slabé vrčení. Kriebl se zahledí pozorně na hodinky, všichni napjatě čekají. Vtom se otevřou dveře od ložnice a objeví se v nich Machulka v pracovním plášti, za uchem tužku. Kriebl rychle zmáčkne znovu knoflík, zatočí kličkou, vrčení ustane. Machulka si nikoho nevšímá, sejde zvolna po schůdkách dolů, zastaví se, spočítá schody, pak vytáhne z kapsy malý ušmudlaný papírek a zapíše si na něj zjištěný počet. Když je hotov, jde zvolna ke Krieblovi a předá mu svůj papírek)

KRIEBL Díky, Čendo -

(Kriebl papírek rukou na stole uhladí, načež ho zasune do Puzuka. Machulka pomalu odejde levými dveřmi)

BALCÁRKOVÁ Tak můžem?

KRIEBL Jo.

BALCÁRKOVÁ (zvolá) Prosím ticho!

(Kriebl zatočí opět klíčkou, zmáčkne knoflík, načež se opět ozve vrčení. Kriebl se znovu zahledí pozorně na hodinky, všichni napjatě čekají. Po chvíli se rozsvítí na Puzukovi červené světýlko)

Červená!

(Kriebl rychle zmáčkne knoflík a zatočí klíčkou. Světlo zhasne, vrčení ustane. Rozpačitá pauza)

Je přehřátý, moc jste ho asi třeli -

KRIEBL Třeli jsme ho přiměřeně, spíš se jen zasekl spouštěč.

BALCÁRKOVÁ Co budeme dělat?

KRIEBL Musí trochu vychladnout. (K Humlovi) Máte ledničku?

HUML Ano, ve špajzu -

(Kriebl vytáhne šňůru od Puzuka ze zásuvky a spolu s Balcárkovou pak Puzuka odnese zadními dveřmi, které jim Huml mezitím otevřel. Huml odchází za nimi. Pauza. Za scénou)

Vejde se tam?

KRIEBL (za scénou) Můžu to mléko na chvíli vyndat?

HUML (za scénou) Samozřejmě -

(Krátko nato se všichni opět zadními dveřmi vrátí, jdou zvolna ke stolu, usadí se na svá místa a čekají. Delší tísnivá pauza)

BALCÁRKOVÁ Aby tam příliš neprochladl -

KRIEBL Však on se ozve, až mu bude zima!

BALCÁRKOVÁ Doufejme -

(Delší tísnivá pauza)

KRIEBL (k Humlovi) Vy rád ovoce?

HUML Jak to víte?

KRIEBL Viděl jsem ve špajzu zásoby -

HUML Mám na venkově matku, takže nám občas posílá -

KRIEBL To je výhoda -

(Delší tísnivá pauza)

BALCÁRKOVÁ (ke Krieblovi) Neměl byste mu dát elektrický šok?

KRIEBL Radši ne, mívá po něm bludné myšlenky. A taky pak zlobívá kondenzátor -

(Delší tísnivá pauza. K Humlovi)

Vy jste z venkova?

HUML Ano.

KRIEBL Z hor?

HUML Jak to víte?

KRIEBL Ty blumy, co vám poslala paní matka, rostou jen ve vyšších polohách.

HUML Ano, jsou to horské blumy.

(Delší tísnivá pauza)

BALCÁRKOVÁ (ke Krieblovi) Kdy jste ho naposled mazal?

KRIEBL Předevčírem.

BALCÁRKOVÁ Předevčírem?

KRIEBL Ano.

BALCÁRKOVÁ Takže je vlastně čerstvě namazán?

KRIEBL Ano.

(Delší tísňivá pauza)

HUML *(k Balcárkové)* Mohl bych se na něco zeptat?

BALCÁRKOVÁ Ovšem -

HUML Ty otázky, co mi bude klást ten přístroj -

BALCÁRKOVÁ Puzuk -

HUML Ano, Puzuk - ty sledují nějaký konkrétní vyšetřovací cíl?

BALCÁRKOVÁ Jak to myslíte?

HUML Zajímalo by mě, jestli běží o určitý konkrétní případ - k němuž má mít moje výpověď nějaký vztah - anebo jestli to je jen nějaký takový - abych tak řekl - komplexní průzkum - určitá preventivní evidence -

BALCÁRKOVÁ Proč to stavět do protikladu? Náš průzkum má komplexní charakter právě proto, že v něm běží o konkrétní případ -

HUML Aha, aha. A můžete mi říct, o koho tedy jde?

BALCÁRKOVÁ O koho? No přece o vás!

HUML O mne!

(Vtom se za scénou ozve ostrý hvizd Puzuka)

KRIEBL Co jsem říkal? Už je mu zima!

(Balcárková a Kriebel rychle vstanou a odbíhají zadními dveřmi. Huml jde za nimi, než však stačí odejít, vstoupí zadními dveřmi Renata v zástěře Humlové s táčem, na kterém nese oběd: dva talířky s masem, hořčici, ošatku s chlebem, skleničky, pivo, příbory. Renata odnese táč opatrně na stůl a prostírá; Huml jde ke stolu, pomůže Renatě prostřít a oba pak usednou ke stolu a začnou jíst. Delší pauza, kterou přeruší posléze Renata)

RENATA A nejsou to všechno jenom těšínská jablíčka?

HUML Nejsou. Chci to opravdu dořešit, musíš jen chápat, že to není celé jednoduchá záležitost: žijeme spolu deset let, má jenom mne, nedovede si beze mne svůj život představit - budeš pivo?

RENATA Trochu -

(Huml nalévá Renatě i sobě pivo, potom pokračuje)

HUML Perspektivně dokonce počítá s tím, že se s tebou rozejdu a budu žít zase jen s ní - však to znáš, ženské jsou v těchhle věcech hrozně citlivé, bude to pro ni v každém případě rána.

RENATA Nikdy jsem přece neřekla, že bys to neměl udělat ohleduplně, to je snad samozřejmé, ne? *(Pauza, pokračují v jídle)*

HUML Vem si k tomu hořčici -

RENATA Nezlob se, ale hořčici nesnáším - *(Pauza, pokračují v jídle)* Ty, Edo

-

HUML No?

RENATA Jsi rád, že jsem přišla?

HUML To víš -

RENATA Proč mi neřekneš něco něžného?

HUML Víš, že nemám v těchhle věcech fantazii -

RENATA Kdo skutečně miluje, ten si vždycky najde způsob, jak to vyjádřit!

HUML Líbíš se mi -

RENATA Není to trochu málo?

HUML Mám tě rád -

RENATA Jenom?

HUML Nezlob se, broučku, ale já skutečně neumím užívat velká slova! To přece neznamená, že nic necítím -

RENATA Kdybys něco velkého cítil, žádná slova by se ti nezdála velká!
(Vzrušeně) Vždyť se můžeme rozejít, stačí říct!

HUML Zase začínáš?

RENATA Jestli já nejsem husa!

(Renata odhodí příbor na stůl, vzrušeně vstane, začne vzlykat, pak odběhne levými dveřmi, kterými za sebou práskne. Huml dojí sousto, vstane, jde k levým dveřím, vezme za kliku, dveře však nejdou otevřít. Huml chvíli váhá, pak promluví k zavřeným dveřím)

HUML Renato - (Pauza) Brouku - (Pauza) Nezlob! (Pauza) Vzpomínáš na Beskydy? V té staré cihelně?

(Chvilku čeká; když se Renata neozve, pokrčí rameny a vrací se. V tomtéž okamžiku vstoupí zadními dveřmi Blanka. Jde ke stolu, posadí se, vezme si blok a tužku a připraví se k diktátu)

Jak jsme skončili?

BLANKA (čte) Různí lidé mívají v různých dobách a různých souvislostech různé potřeby -

HUML Aha -

(Huml začne přecházet zamyšleně po místnosti, přitom zvolna diktuje, Blanka stenografuje)

A považují tudíž různé věci za hodnoty - tečka. Z tohoto důvodu by bylo pochybené snažit se stanovit nějakou pevnou - pro všechny lidi - všechny doby a všechny situace platnou stupnici hodnot - tečka. To ovšem neznamená - že neexistují určité hodnoty - společné celému lidskému rodu v celé jeho historii - tečka. Kdyby takové hodnoty neexistovaly - netvořilo by lidstvo jednotný celek - tečka. Přesto ale platí - že každý člověk - každá doba - každé společenské seskupení má svůj vlastní žebříček hodnot - který základní a všeobecné hodnoty vždycky určitým způsobem konkretizuje - tečka. Individuální žebříček hodnot jednotlivého člověka je přitom vždycky v nějaké souvislosti s různými obecnějšími - například dobovými - žebříčky hodnot - jež mu tvoří cosi jako rámec nebo pozadí - tečka. Můžete mi tu poslední větu přečíst?

BLANKA (čte) Individuální žebříček hodnot jednotlivého člověka je přitom vždycky v nějaké souvislosti s různými obecnějšími - například dobovými - žebříčky hodnot - jež mu tvoří cosi jako rámec nebo pozadí.

HUML To je dobrý. Tak dál: mezi nejzákladnější hodnoty současného člověka lze počítat například práci - tedy možnost dělat to - v čem se člověk plně realizuje a rozvíjí své specifické dispozice - vztahy k lidem - morální principy - určité světonázorové jistoty - víru v něco - za co by se mohl člověk v životě angažovat - tečka. Máte to?

BLANKA Ano.

HUML Fajn. A teď nový odstavec, prosím. Stav, kdy člověk uspokojí určitou svou potřebu - kdy tedy dosáhne určité hodnoty - nazýváme štěstím - tečka. Jelikož ale lidé mají - jak jsme si už řekli - *(Huml se zastaví, zamyslí, pak se obrátí k Blance)* Blanko -

BLANKA Prosím?

HUML Ten Rošťa - to je vaše první láska?

BLANKA Ano.

HUML Kolik mu je?

BLANKA Osmnáct.

HUML Osmnáct? Vážně? *(Pauza, Huml se zasní)* Osmnáct! Když mně bylo osmnáct! To jsem hltal Hegela, Schopenhauera, Nietzscheho, psal metafyzické eseje, redigoval studentský časopis, nešťastně miloval medičku Aničku Gliiksmannovou - mimo jiné: trochu mi ji připomínáte - a ještě jsem přitom stihl denně vysedávat v Pygmalionu a dvakrát týdně hrát házenou za sociálnědemokratickou mládež! Byla to zvláštní, hezká doba - *(Pauza)* Kde jsme skončili?

BLANKA *(čte)* Jelikož ale lidé mají - jak jsme si už řekli - *(Huml začne opět zamyšleně přecházet, přitom diktuje)*

HUML Jelikož ale lidé mají - jak jsme si už řekli - velmi rozmanité potřeby, a chápou proto také velmi rozmanité věci jako hodnoty - má i stav štěstí velmi rozmanitý obsah - tečka. To je také důvod - proč přesto - že všichni máme svou velmi přesnou představu o tom - co je štěstí - můžeme se velice těžko shodnout na takové konkrétní definici štěstí - která by vyhovovala všem - tečka. Nový odstavec -

BLANKA Moment - *(Vstane a zamíří k zadním dveřím)*

HUML Aha, voda se vaří!

(Blanka odejde zadními dveřmi, Huml odejde za ní. Pauza)

HUMLOVÁ *(za scénou)* A co je tohle?

HUML *(za scénou)* V tom je med?

(Zadními dveřmi přichází Humlová, přes šaty má župan, jde ke stolu, usedá a pokračuje ve snídani. Krátce po ní se zadními dveřmi přišourá Huml, v pyžamu a rozsuchaný, nese skleničku s medem. Také usedne ke stolu a pokračuje ve snídani, nejprve maže housku medem. Pauza)

HUMLOVÁ Tak zase jedna ztracená příležitost!

HUML Vždyť jsem se s ní neviděl naposled, dneska se tu má stavit, zkusím to znovu -

HUMLOVÁ Jednou má žertovnou náladu, podruhé je ti jí líto, potřetí nejsi v kondici - poslyš, ruku na srdce, neoddaluješ to náhodou tak trochu úmyslně?

HUML Proč bych to, prosím tě, dělal?

HUMLOVÁ Třeba ji ve skutečnosti miluješ -

HUML Víš přece, že ji nemiluju! Jenom mě pohlavně vzrušuje a ani to už ne tolik jako na začátku.

HUMLOVÁ No jen aby! A co říkáš, když se tě ptá, jestli ji miluješ?

HUML Pokud to jde, snažím se obrátit hovor jinam. Vezmeš si taky?

HUMLOVÁ Správně! Můžeš mi namazat -

HUML *(maže housku medem)* Párkrát mě ovšem přitlačila ke zdi, takže jsem musel dát kladnou odpověď.

HUMLOVÁ Ze srdce to ale nešlo, vid'?

HUML Ne. Tumáš - *(Podá Humlové housku, kterou namazal)*

HUMLOVÁ Ty, Edo -

HUML Hm -

HUMLOVÁ Slib mi, že to už konečně nějakou vhodnou formou uzavřeš! Nemůžem přece takhle žít! Trpím tím víc, než si myslíš. Nejhorší to je vždycky takhle navečer, když sedím doma, zašívám ti ponožky nebo spodky a vím přitom, že jsi s ní, veselíš se, utrácíš naše peníze, vozíš ji naším autem, líbeš se s ní - *(Pauza, snídaněpokračuje)* Asi ti to připadá hloupé, ale víš, co mě v takových chvílích nejvíc pronásleduje?

HUML Copak?

HUMLOVÁ Představa, že s ní třeba právě spíš!

HUML Víš dobře, že s ní nespávám často, nemáme přece kde. Většinou to končí jen líbáním, nejvýš nějakým tím saháním na řadra. Podej mi housku!

HUMLOVÁ (*podává mu housku*) Jen jestli mi něco nenalháváš, abys mě uklidnil! Nevíš, co to je – před lidmi dělat, že o ničem nevím, snášet jejich významné pohledy a nevšímat si toho, hrát úlohu domácí husičky, která nemá o ničem ponětí. Ostatně když ti už za to nestojím já, měl bys to udělat kvůli sobě – vždyť se na sebe podívej! Copak nevidíš, jak jdeš dolů? Čteš vůbec ještě něco?

HUML Budeš máslo?

HUMLOVÁ Můžeš ho dojíst.

HUML Říkal jsem ti přece, že na to chci jít po etapách –

HUMLOVÁ Znáš ty tvoje etapy, zatím ses nehnul z místa!

HUML Jak to? Zrovna včera jsem na to už připravoval půdu –

HUMLOVÁ Jo? A jak?

HUML No tak za prvé jsem ji nelíbal na krk, jako to obvykle dělávám –

HUMLOVÁ Ty ji líbáš na krk? Tos mi neřekl!

HUML Má to ráda a i mě to svým způsobem vzrušuje.

HUMLOVÁ A co dál? Řekls jí, že mě pořád ještě miluješ?

HUML Řekl jsem pro začátek, že tě mám rád jako životní družku.

HUMLOVÁ Aspoň něco. Co ona?

HUML Naléhala, abych se s tebou rozvedl.

HUMLOVÁ Doufám, žeš jí to neslíbil!

HUML Lpěla na tom tak, že jsem musel navenek přitakat. Uvnitř jsem si ale myslel své a k ničemu jsem se výslovně nezavázal. Ty, Vlasto, nezlob se, ale už bude půl –

HUMLOVÁ Vážně? No vidíš, já tady povídám a nakonec ještě přijdu pozdě do práce! (*Rychle vstane, vstojí dopije čaj a odběhne zadními dveřmi. Za scénou*) Budeš obědovat doma?

HUML Jo.

HUMLOVÁ (*za scénou*) Tak pojď, ukážu ti jídlo – (*Krátká pauza, pak Huml zvolna vstane a odšourá se zadními dveřmi. Pauza. Za scénou*)

Je to vařené hovězí, necháš ho v tomhle hrnci a tak ho postavíš na sporák. Počkáš, až se to ohřeje, pak si to dáš na talíř a hrnec vrátíš sem – (*Zadními dveřmi přicházejí Balcárková a Kriebl, kteří spolu opatrně nesou Puzuka; za nimi jde Huml, v obleku a upraven. Balcárková a Kriebl postaví Puzuka na stůl, Kriebl dá šňůru do zásuvky, všichni pak usedají na svá místa; Kriebl se věnuje Puzukovi*)

BALCÁRKOVÁ Doufám, že nezmrzla směs v kapilárách –

KRIEBL To by nefungovala siréna. Můžeme začít –

BALCÁRKOVÁ Výborně. Tak pište: (*Diktuje*) Eduard Huml, 1928 – začátek rozhovoru 15,55 – první otázka. (*Zvolá*) Prosím ticho!

(*Kriebl to zapsal na klávesnici, pak zatočí kličkou, podívá se do průzoru, načež zmáčkne jeden z knoflíků. Z reproduktoru Puzuka se ozve slabé vrčení, Kriebl se zahledí pozorně na hodinky, všichni napjatě čekají. Vtom levými dveřmi vstoupí Beck v kabátč Všichni se k němu otočí, Kriebl rychle zmáčkne znovu knoflík, zatočí kličkou, vrčení ustane, Beck si nikoho nevšímá a prochází se popuzeně po místnosti. Delší pauza, všichni ho rozpačitě sledují. Pak vytáhne Balcárková z kapsy pytlík*

bonbonů a nabídne mu)

Vezměte si -

(Beck sice Balcárkovou vidí, na její nabídku však nereaguje. Balcárková chvíli čeká, pak pytlík rozpačité strčí do kapsy. Beck stále přechází, delší tísnivá pauza. Balcárková se několikrát nervózně podívá na Becka, chvíli váhá, pak se ho zeptá)

Stalo se něco, kolego vedoucí?

(Beck se na Balcárkovou popuzeně podívá, načež se otočí a odejde zadními dveřmi, kterými za sebou práskne. Huml se podívá tázavě na Balcárkovou, ta se však rychle obrátí ke Krieblovi)

Tak můžem?

KRIEBL Jo.

BALCÁRKOVÁ *(zvolá)* Prosím ticho!

(Kriebl zatočí opět kličkou, zmáčkne knoflík, načež se opět ozve vrčení. Kriebl se znovu zahledí pozorně na hodinky, všichni napjatě čekají. Po chvíli se rozsvítí na Puzukovi červené světýlko)

Zase červená!

(Kriebl rychle zmáčkne knoflík a zatočí kličkou. Světlo zhasne, vrčení ustane. Rozpačitá pauza)

Neměl být v lednici tak dlouho -

KRIEBL Nebyl tam dlouho.

BALCÁRKOVÁ Tak co se stalo?

KRIEBL Asi mu zmrzla směs v kapilárách. Musí na chvíli do tepla. *(K Humlovi)* Máte troubu?

HUML Ano -

(Kriebl vytáhne šňůru od Puzuka ze zásuvky a spolu s Balcárkovou pak Puzuka odnese zadními dveřmi, které jim Huml mezitím otevřel. Huml odchází za nimi. Pauza. Za scénou)

Tuhle - druhé dveře vlevo -

KRIEBL *(za scénou)* Akorát!

(Vtom přicházejí zadními dveřmi udýcháni Huml s Blankou. Huml drží Blanku za ruku, odvede ji ke stolu, usadí na její místo. Blanka je mírně rozrušena, upravuje si vlasy; Huml je v rozpacích)

HUML Promiňte - byl to jen takový nějaký okamžitý nápad - vlastně spíš žert - moc mě to mrzí - promiňte -

BLANKA Slibte mi, že se to stalo naposled!

HUML Máte mé slovo!

(Kratší pauza, Blanka se už uklidnila, bere ze stolu blok a čte)

BLANKA Jelikož ale různé hodnoty, kterých chce člověk dosáhnout, lze z různých hledisek -

HUML Aha -

(Huml začne přecházet zamyšleně po místnosti, přitom zvolna diktuje, Blanka stenografuje)

- z různých hledisek různě hodnotit - lze různě hodnotit i aktivitu - kterou člověk k dosažení těchto hodnot vyvíjí - tečka. V podstatě lze říci - že existuje aktivita pozitivní - například boj za spravedlnost - a aktivita negativní - například intrikaření - tečka. Motorem každé aktivity je přitom cosi - co bychom mohli nazvat ctižádostí - v nejobecnějším slova smyslu - tečka. Pokud jde o ctižádost - musíme rozlišovat - pomlčka - totiž vlastně dvojtečka -

BLANKA Dvojtečka?

HUML Ano, dvojtečka. Existuje ctižádost zdravá a ctižádost nezdravá – tečka. Zdravou ctižádostí rozumíme skutečně plodný – hluboký životní zájem o určitou věc – přirozenou touhu člověka plně se ve sféře tohoto zájmu realizovat – tečka. Nezdravou ctižádostí je pak to – když touha uplatnit se nepramení z takového vnitřního vztahu – ale když jde pouze o prostředek k dosažení určitých vnějškových hodnot – jako je moc – peníze – sláva – a podobně – tečka. *(Huml se zastaví, zamyslí, pak se obrátí k Blance)* Poslyšte, Blanko, co vy si vlastně o mně myslíte?

BLANKA Já?

HUML Ano, vy –

BLANKA Že jste velice vzdělaný –

HUML Mluvte, prosím, vážně!

BLANKA Říkám to vážně –

HUML Jste mrška! *(Podívá se na hodinky)* Dorazíme aspoň ten odstavec. Jak jsme skončili?

BLANKA *(čte)* Prostředek k dosažení určitých vnějškových hodnot – jako je moc – peníze – sláva a podobně.

HUML *(začne opět zamyšleněpřecházet, přitom diktuje)* Pozitivní aktivita pramení přitom především ze zdravé ctižádosti – zatímco negativní aktivita pramení naopak hlavně ze ctižádosti nezdravé – tečka. Je to ovšem jen obecné schéma – které má – jako každé schéma – své odchylky – jako například když ze zdravé ctižádosti pramení negativní aktivita – nebo když naopak nezdravá ctižádost vede k aktivitě pozitivní – tečka. Máte to?

BLANKA Ano.

HUML Tím bychom pro dnešek skončili. Děkuji vám pěkně –

BLANKA Rádo se stalo – *(Blanka skládá blok a tužku do aktovky, vstává)*

HUML Zítra zase v devět, ano?

BLANKA Ano.

HUML A nezapomeňte na ten vzkaz Pittermannovi –

BLANKA Kdybych ho už nezastihla, řeknu to Bláhové –

HUML Fajn –

(Blanka stojí, na cosi čeká, Huml to nechápe, rozpačitá pauza)

BLANKA Mohla bych dostat kabát?

HUML Jémine!

(Huml odkvapí k zadním dveřím, než však stačí odejít, ozve se zvonek. Huml se zarazí, pak se obrátí k Blance)

Prosím vás – tuhle v šatníku –

(Blanka odejde zadními dveřmi, Huml jde k zrcadlu a letmo se před ním upravuje. Vtom se ozve znovu zvonek, Huml jde rychle k pravým dveřím, podívá se špehýrkou ven, načež otevře. Za dveřmi stojí Blanka v kabátčce s aktovkou)

BLANKA Dobré jitro –

HUML Dobré jitro, Blanko, pojdte dál –

BLANKA Nejdou moc brzo?

HUML Naopak, jsem rád, že jste už tady, ve dvanáct někoho čekám, takže to musíme trochu zkrátit. Dovolíte –

BLANKA Děkuji –

(Huml pomůže Blance z kabátu, kabát odnese zadními dveřmi, ihned se

odtud zase vrátí, dveře za sebou zavře. Blanka si mezitím vyndala z aktovky blok a tužku, usedne na své místo)

HUML Tak co je nového?

BLANKA Opravili nám výtah.

HUML Konečně! A co topení – funguje?

BLANKA Zatím ne. A jak je vám?

HUML Děkuju, už to je celkem v pořádku, jsem jenom trochu zesláblý. Už chodím i ven, pozítří se asi stavím v ústavu – *(Pauza)* Tak můžem?

BLANKA Já čekám –

HUML Tak si napište: pátá kapitola – hodnoty – úvod.

(Huml začne přecházet zamyšleně po místnosti, přitom zvolna diktuje, Blanka stenografuje)

BLANKA To je nadpis?

HUML Ano. Hodnotou rozumíme to, co uspokojuje nějakou lidskou potřebu – středník – struktura hodnot odráží tedy vždycky strukturu lidských potřeb – tečka. Rozeznáváme hodnoty hmotné – například jídlo – oděv – byt a podobně – a hodnoty duševní – například určité ideje či poznatky – vztah k nějakému člověku – umělecký zážitek a podobně – tečka. Různí lidé mívají v různých dobách a různých souvislostech různé potřeby – *(Huml se náhle zarazí a obrátí se k Blance)* Jestlipak víte, na co jsme zapomněli?

BLANKA Postavit na kafe?

HUML Správně!

(Blanka vstane a odejde zadními dveřmi, které nechá otevřené. V tomtéž okamžiku vstoupí levými dveřmi podrážděně Renata v zástěře Humlové)

RENATA Beskydy! Beskydy! Nic jiného mi neumíš říct!

HUML Tak už se uklidni, brouku –

(Huml jde k Renati lehce ji obejmě a chlácholivě jí líbá na tváře, čelo, vlasy. Renata se nejprve trochu brání, pak se podvoluje, vše vyústí do dlouhého vášnivého polibku. Renata se pak jemně vyprostí, už se usmívá, vezme Humla kolem krku)

RENATA Víš, co se mi dneska zdálo?

HUML Copak?

RENATA Že jsme měli svatbu v mešitě!

HUML To je absurdní –

RENATA No vidíš, takové já mám sny!

(Renata políbí Humla, pak ho pustí, vezme ho za ruku a vede po schůdkách do ložnice. Ve dveřích se ještě zastaví a obrátí se k němu)

Tady je naše cihelna –

HUML Naše mešita –

(Renata ještě jednou Humla políbí, oba pak zajdou do ložnice a zavřou za sebou dveře. V téže chvíli zadními dveřmi vejdou Balcárková a Kriebel, za nimi jde Huml. Huml zavře dveře, všichni jdou zvolna ke stolu, usadí se na svá místa a čekají. Delší tísnivá pauza)

BALCÁRKOVÁ Ozve se, až mu bude horko?

KRIEBL Siréna funguje normálně –

(Delší tísnivá pauza. K Humlovi)

Já mám na venkově tetu.

HUML Tak?

KRIEBL Jezdívám k ní každý rok na prázdniny. V horách to není, ale jsou tam zase rybníky.

HUML To je hezké -

(Delší tísnivá pauza)

BALCÁRKOVÁ *(ke Krieblovi)* Neuškodí mu, že ho pořád přenášíme?

KRIEBL Na to je přece zvyklý!

(Delší tísnivá pauza)

HUML *(k Balcárkové)* Víím, že klást otázky je teď spíš vaším úkolem než mým -

BALCÁRKOVÁ Klidně se na cokoli zeptejte -

HUML Říkala jste, že běží o mě -

BALCÁRKOVÁ Ano.

HUML Zajímalo by mě v jakém smyslu.

BALCÁRKOVÁ Celkově.

HUML Vaše práce má tedy, jak vidím, svůj antropologický aspekt - to mi na ní bude rozhodně blízké! Ostatně je celkem logické, že musíme poznat celé lidi, chceme-li porozumět jejich činům -

BALCÁRKOVÁ Vy máte k antropologii nějaký těsnější vztah?

HUML No tak antropologie sice mým oborem přímo není, v oblasti společenských věd však působím -

BALCÁRKOVÁ Vážně? Tyhle otázky se u nás v nedávných letech skutečně přehlížely. O to naléhavější je ovšem dnes potřeba tuto mezeru zaplnit.

HUML Myslím, že se lze o leccos opřít, ve světě se problematika člověka už řadu let dělá -

BALCÁRKOVÁ Víme o tom, zvláště takzvaná syntetická antropologie, jak ji rozvinuli ve Spojených státech, má k našim pokusům blízko. Snažíme se samozřejmě čerpat i ze zahraničních zkušeností, i když je zásadně nechceme jen mechanicky přejímat.

HUML Tak to je pochopitelné, máte své specifické potřeby. A nakolik se opíráte o to, k čemu v souvislosti s tematikou člověka dospěly ostatní vědecké disciplíny?

BALCÁRKOVÁ O to se opíráme dost, ale spíš jen jaksi negativně, člověk je totiž pro různé speciální vědy vždycky jen určitou funkcí či obecnou kategorií - ať už vyspělým savcem, výrobcem či psychologickým typem - a jejich pohled zachycuje tedy vždycky jen jeho určitou dílčí stránku, společnou navíc vždy ještě mnoha jiným jedincům. Nám ale běží naopak o člověka celého, nezredukováného v jeho komplexnosti a nezbaveného jeho neopakovatelné lidské jedinečnosti. Což je kvalitativně nová rovina, kde nevystačíme jen s nějakým shromažďováním toho, co tu je - spíš naopak: musíme začínat prakticky tam, kde jednotlivé speciální vědy končí.

HUML To je tedy opravdu moderní přístup k věci! A jeho výsledky mohou mít i širší platnost - vždyť kdyby se vám například podařilo najít způsob, jak vědecky modelovat lidskou individualitu, nemělo by to svůj velký význam jen pro vás, ale mohlo by to být aplikováno tak říkajíc celospolečensky -

BALCÁRKOVÁ To rozhodně! Přinejmenším by to mohlo otevřít cestu k racionálně organizovanému omezování takových úkazů, jako je například odcizení.

(Vtom vstoupí zadními dveřmi Beck v kabátě nikoho si nevšimne, jde

popuzeně k zadní zdi, kde se zastaví zády k ostatním. Všichni se na něho rozpačitě dívají. Po chvíli se ozve, aniž se otočí)

BECK Zítra odjedu na ryby a bude!

(Rozpačitá pauza)

BALCÁRKOVÁ To nemyslíte vážně, kolego vedoucí! Co bychom si bez vás počali? Víte přece, jak vás potřebujeme -

(Rozpačitá pauza, Beck nereaguje)

Kdo by celou naši práci řídil? Nikdo z nás nemá ty předpoklady, které máte vy -

(Rozpačitá pauza, Beck nereaguje)

To nám přece nemůžete udělat!

(Rozpačitá pauza, pak se Beck náhle otočí a odsekne)

BECK Už jsem řekl!

(Beck energicky odejde levými dveřmi, kterými za sebou práskne. Huml se podívá tázavě na Balcárkovou, ta se však rychle obrátí ke Krieblovi)

BALCÁRKOVÁ Víte, kde pracuje paní Humlová?

KRIEBL Kde?

BALCÁRKOVÁ V prodejně hraček!

KRIEBL *(k Humlovi)* Vážně?

(Vtom se za scénou ozve ostrý hvizd Puzuka)

Co jsem říkal? Už je mu horko!

(Kriebl a Balcárková rychle vstanou a odběhnou zadními dveřmi, Huml odejde za nimi. Vtom začne zvonit telefon. Zvoní dlouho, až konečně dveřmi od ložnice přiběhne Huml; má na sobě jen kalhoty a košili, přes ramena ručník. Doběhne k telefonu, zdvihne sluchátko)

HUML *(do telefonu)* U telefonu. *(Pauza)* Je to nutné? Jsem totiž po nemoci - mohu se zeptat, kdo volá? *(Pauza)* Chápu - chápu - budu čekat - není zač - *(Huml položí zvolna sluchátko, chvílku přemýšlí, pak zakroučí podiveně hlavou a pomalu odejde dveřmi do ložnice. Krátce nato přicházejí zadními dveřmi Balcárková a Kriebl, kteří spolu opatrně nesou Puzuka; za nimi jde Huml, v obleku a upraven. Balcárková a Kriebl postaví Puzuka na stůl, Kriebl pak dá šňůru do zásuvky, všichni se usadí na svá místa; Kriebl se věnuje Puzukovi)*

BALCÁRKOVÁ Doufám, že mu neshořely izolátory -

KRIEBL To by se z něho muselo kouřit. Můžeme začít -

BALCÁRKOVÁ Výborně. Tak pište: *(Diktuje)* Eduard Huml, 1928 - začátek rozhovoru 16,32 - první otázka. *(Zvolá)* Prosím ticho!

(Kriebl to zapsal na klávesnici, pak zatočí kličkou, podívá se do průzoru, načež zmáčkne jeden z knoflíků. Z reproduktoru Puzuka se ozve slabé zavrčení. Kriebl se zahledí pozorně na hodinky, všichni napjatě čekají. Po chvílce se rozsvítí na Puzukovi zelené světýlko)

Sláva, zelená!

KRIEBL To je dost -

(Z reproduktoru Puzuka se ozve zženštilý hlas)

PUZUK Řekněte mi -

(Pauza, napětí) Řekněte mi - *(Pauza, napětí)* Řekněte mi laskavě -

(Pauza, napětí) Karle?

KRIEBL *(k Puzukovi)* Co je?

PUZUK Můžu si na chvílku odpočinout?

(Opona)

Konec prvního dějství

Přestávka

DRUHÉ DĚJSTVÍ

Opona se otevře. Scéna – tatáž jako v prvním dějství – je prázdná. Za scénou slyšíme zvuk vody, natékající do nějaké nádoby. Když je nádoba podle zvuku plná, zvuk ustane a zadními dveřmi přichází Huml v obleku s malou zahradní konvičkou plnou vody. Jde zvolna ke kaktusu, stojícímu v pozadí na komodě, a opatrně ho zalévá. Pak se ozve v pravých dveřích rachot klíče a vstoupí Humlová v kabátě, nese plnou nákupní tašku a pod paží má stolní lampu.

HUML Ahoj!

HUMLOVÁ Ahoj! Tak co?

(Huml skončí zalévání, konvičku uloží za komodu, jde k Humlové a bere od ní lampu)

HUML Ukaž –

(Humlová postaví tašku na stůl a unaveně klesne na židli)

HUMLOVÁ Mluvil jsi s ní?

HUML Šikovná! Kolik stála?

HUMLOVÁ Sto padesát.

HUML To jde – *(Huml – s lampou v ruce – odejde levými dveřmi. Za scénou)*

Dám si tam silnější žárovku. (Pauza. Huml se levými dveřmi vrátí, lampu nechal v pracovně, je bez saka, přes košili si obléká župan)

Máme nějakou silnější žárovku?

(Krátká pauza)

HUMLOVÁ Ty jsi hrozný člověk –

HUML Co je?

HUMLOVÁ To by tě ubylo – říct člověku milé slovo!

HUML Tak ti moc děkuju, vybralas to výborně –

(Pauza) Udělalas mi moc velkou radost – (Pauza)

To je fajn, že jsi zase doma –

HUMLOVÁ Nech toho –

HUML Co ty vlastně chceš?

(Huml zahlédne v nákupní tašce, stojící na stole, noviny, vytáhne je, jde k fotelu, usadí se a začne si je prohlížet. Pauza)

HUMLOVÁ Na něco jsem se tě ptala –

HUML *(aniž vzhledne)* Já tebe taky –

HUMLOVÁ Proč se nepodíváš? Víš přece, kde máme žárovky –

(Pauza. Huml čte)

Mě na krk nikdy nepolíbíš!

HUML *(překvapeně vzhledne)* Cože?

HUMLOVÁ Říkala jsem, že mě na krk nikdy nepolíbíš –

HUML Nalíbal jsem se tě za život dost a dost!

HUMLOVÁ Ale ne na krk, to tě u mne nikdy nevzrušovalo! Nemysli si, na tohle máme my, ženy, dobrou paměť!

HUML Kdybys nemluvila za ženy a udělala radši večeři!

(Huml se zase zahledí do novin, Humlová na něho chvílku překvapeně hledí, pak vzrušeně vstane a vezme ze stolu svou tašku)

HUMLOVÁ Jestli já nejsem husa!

(Humlová odejde uraženě zadními dveřmi. Huml za ní vzhledne, chvílku sedí, pak pomalu vstane a odšourá se s rozloženými novinami v ruce k zadním dveřím. Na prahu se zastaví a mluví směrem za scénu)

HUML Vlasti - *(Pauza)* Víš, že jsem to tak nemyslel - *(Pauza)* Vzpomínáš na Jeseníky? V tom starém mlýně?

(Pauza, pak se zadními dveřmi vrátí Humlová, přes šaty si uvazuje zástěru)

HUMLOVÁ Jeseníky! Jeseníky! Nic jiného mi neumíš říct -

HUML Tak se uklidni, brouku -

(Huml přistoupí k Humlové, vezme ji zezadu za ramena, přitiskne ji k sobě a políbí dlouze na krk. Humlová přivře oči a šťastně se usmívá. Pak se něžně vyvine)

HUMLOVÁ No vidíš! Vždyť mně stačí ke štěstí tak málo -

HUML Netušil jsem, že ti to něco říká -

HUMLOVÁ Co chceš k večeři? Mám květák, párek a můžu udělat omeletu -

HUML Stačí párek -

HUMLOVÁ A u večeře mi řekneš, jak jsi pořídil! Jsem celá napnutá -

(Humlová odkvapí zadními dveřmi. Huml chvílku zadumaně stojí, pak vezme z komody noviny a odšourá se pomalu po schůdkách do ložnice. Zadními dveřmi zároveň přichází Blanka, nese opatrně tácek se dvěma šálky kávy. Postaví ho na stůl, usedne na své místo, vezme si šálek a míchá si kávu. Zadními dveřmi pak přichází Huml v obleku, nese misku se sušenkami, jde ke stolu a nabídne Blance sušenku; Blanka si vezme)

BLANKA Děkuji -

(Huml postaví misku na stůl, usedne a míchá si svou kávu. Delší pauza)

HUML Budete mluvit dneska s Pittermannem?

BLANKA Jestli ho stihnu -

HUML Kdybyste s ním mluvila, řekněte mu, prosím vás, aby mi poslal - třeba po vás - ty své připomínky k edičnímu plánu, chtěl bych se na to ještě podívat -

BLANKA Vyřídím -

(Pauza, oba pijí kávu)

Můžeme pokračovat -

HUML Jen si to v klidu dopijte!

BLANKA Opravdu -

HUML Jo? Tak jak jsme skončili?

(Blanka vezme ze stolu blok a tužku, z bloku čte)

BLANKA Shodnout na takové konkrétní definici štěstí, která by vyhovovala všem.

HUML Aha. Tak nový odstavec. Je-li určitá potřeba člověka uspokojena - vlastně tím zaniká - tečka. Člověk ale potřebuje tak říkajíc stále něco potřebovat - neboť hnací silou jeho života není stav uspokojení všech potřeb - ale proces jejich neustálého uspokojování - jako úsilí o jejich uspokojení - tečka.

(Huml vstane a začne přecházet zamyšleně po místnosti, přitom zvolna diktuje a občas se zastaví u stolu a mechanicky se napije kávy. Blanka stenografuje a rovněž se občas napije)

Jsou známy situace - že jsou - například v některých vyspělých západních zemích - uspokojeny všechny základní potřeby lidí - a lidé přesto nejsou šťastni - dostávají se u nich pocity deprese - nudy - marnosti a podobně - tečka. V takových situacích člověk začíná toužit po něčem - co třeba ve skutečnosti vůbec nepotřebuje - sugeruje si prostě určité potřeby - které nemá - nebo touží po něčem - a neví přesně po čem - a nemůže tedy o to usilovat - tečka. Takže sotva člověk uspokojil jednu potřebu - dosáhl štěstí - už se rodí potřeba nová - dosud neuspokojená - takže každé štěstí je vždycky zároveň negací štěstí - protože -

(Huml se zastaví nedaleko Blanky a upřeně na ni hledí. Blanka o tom neví, domnívá se, že jen přemýšlí o správné formulaci. Delší pauza, pak najednou Huml přiskočí k Blance, rychle vedle ní poklekne, popadne ji za ramena a pokouší se ji políbit; Blanka se lekne a vykřikne)

BLANKA Jé -

(Následuje krátký zápas, Huml se snaží Blanku obejmout a líbat, Blanka se brání, posléze strčí do Humla, který se svalí na zem. Blanka vyskočí)

Že se nestydíte, pane doktore!

(Blanka vylekaně odběhne pravými dveřmi; Huml za ní okamžik zahanbeně hledí, pak rychle vstane a utíká za ní, odběhne rovněž pravými dveřmi, za nimi slyšíme jeho vzdalující se hlas)

HUML *(volá za scénou)* Blanko! Blanko! Blanko, slyšíte -

RENATA *(za scénou)* Utírá vůbec někdy prach? *(Zadními dveřmi přichází Huml, jde ke stolu, usedá)*

HUML To snad jo -

(Krátkce po Humlovi přichází zadními dveřmi i Renata, přes šaty si obléká župan Humlové)

RENATA Nepřipomínám ti ji?

HUML Trochu -

RENATA A to ti to vůbec nevadí?

HUML Vadí -

(Renata si svléká župan a odnáší ho zpět zadními dveřmi. Ihned se zase vrací, jde k fotelu, usadí se a zapálí si. Krátká pauza)

RENATA A co říkáš, když se tě ptá, jestli ji miluješ?

HUML Pokud to jde, snažím se obrátit hovor jinam. Neuděláme si oběd, brouku? Je tam nějaké hovězí -

RENATA Ty, Edo -

HUML Hm -

RENATA Slib mi, že to už konečně nějakou vhodnou formou vyřešíš! Nemůžem přece takhle žít! Trpím tím víc, než si myslíš. Nejhorší to je vždycky takhle navečer, když jsme spolu, jezdíme tvým vozem, žertuj em, líbem se - a já přitom vím, že to všechno za chvíli skončí, ty se vrátíš k ní, do rodinného teplíčka, kde ti ona zašívala zatím ponožky nebo spodky; dá ti ještě něco na zub, přinese pyžamo, pustíte si tiše rádio a pak spolu vlezete do jedné velké postele - na celou noc - *(Pauza)* Asi ti to připadá hloupé, ale víš, co mě v takových chvílích nejvíc pronásleduje?

HUML Copak?

RENATA Představa, že až se vrátíš domů, budeš s ní spát -

HUML Víš dobře, že s ní už teď spávám jen velmi zřídka -

RENATA Jen jestli mi něco nenalháváš, abys mě uklidnil! Nevíš, co to pro mě je - pořád něco tajit, skrývat se, před lidmi tě neznat, docházet k tobě jako zloděj! Když ti už za to nestojím já, měl bys to udělat kvůli sobě - vždyť se na sebe podívej! Copak nevidíš, jak jdeš dolů?

HUML Říkal jsem ti přece, že na to chci jít po etapách. Neuděláme si oběd?

RENATA Zním ty tvoje etapy, zatím ses nehnul z místa!

HUML Jak to? Zrovna dnes ráno jsem na to už připravoval půdu.

RENATA Jo? Jak? Řekls jí, že mě miluješ?

HUML Řekl jsem pro začátek, že mě pohlavně vzrušuješ.

RENATA Aspoň něco. Co ona?

HUML Naléhala, abych se s tebou rozešel. Neuděláme si oběd?

RENATA Doufám, žeš jí to neslíbil!

HUML Lpěla na tom tak, že jsem musel navenek přitakat. Uvnitř jsem si ale myslel své a k ničemu jsem se výslovně nezavázal.

RENATA Opravdu? A dál? Naznačils jí, že se s ní chceš rozvést?

HUML Řekl jsem, že s tím perspektivně počítáš. Neuděláme si oběd? Je tam nějaké hovězí -

RENATA Podívám se na to -

(Renata vstane a odejde zadními dveřmi, Huml zvolna vstane a jde za ní, než však stačí odejít, setká se u dveří s Renatou, která se už vrací v kabátě. Huml se obrátí a jde s Renatou k pravým dveřím)

Tak můžu se spolehnout, že s ní dnes večer o tom pohovoříš?

HUML A co když se mě zeptá, proč jsem jí to neřekl celé dřív - hned jak jsem začal s tebou chodit?

RENATA Řekni prostě, aby se nezlobila, ale žeš to chápal dlouho jen jako nezávaznou avantýru, o které nebylo třeba mluvit -

HUML Vždyť právě to jí na tom nejvíc vadí -

RENATA Však ty už si nějak poradíš!

(Vtom se ozve zvonek. Huml se lekne)

HUML Už jsou tady!

(Huml popadne Renatu a táhne ji zpět k zadním dveřím) Počkej v koupelně, hned pro tebe přijdu -

(Huml zatlačí Renatu do zadních dveří a jde rychle k pravým dveřím. Nejprve se podívá špehýrkou ven, pak otevře. Vstoupí Balcárková, za ní jdou Kriebl a Machulka, každý z nich nese dva ohromné kufry, nakonec vstoupí Beck; všichni jsou v kabátech)

BALCÁRKOVÁ Pan doktor Huml?

HUML Pojdte dál -

BALCÁRKOVÁ Telefonovali jsme vám -

HUML Ano, už vás čekám -

BALCÁRKOVÁ To je pan Kriebl, mechanik, pan Machulka, měřič, já jsem doktorka Balcárková a to je kolega Beck, náš vedoucí -

HUML Těší mě -

BALCÁRKOVÁ Mládenci si musí nejprve vybalit a zinstalovat své přístroje -

HUML Přístroje?

BALCÁRKOVÁ Ano. Kam by s tím mohli jít, aby nás příliš nerušili?

HUML Třeba sem - do pracovny -

(Kriebl a Machulka odejdou se svými kufry levými dveřmi. Huml jde k Balcárkové)

Dovolíte?

BALCÁRKOVÁ Děkuji -

(Huml pomůže Balcárkové z kabátu a obrátí se k Beckovi)

HUML Vy si neodložíte?

(Beck jen mávne rukou, Huml je okamžik v rozpacích, pak kabát Balcárkové odnese levými dveřmi. Vzápětí se vrátí, Balcárková se usadí do fotelu, Huml nabídne židli Beckovi, Beck na to však nereaguje a začne zamyšleně přecházet - stále v kabátě- po místnosti. Huml rozpačitě usedne, krátká pauza)

BALCÁRKOVÁ Jsem ráda, že jste si na nás udělal čas -

HUML To je přece má povinnost -

BALCÁRKOVÁ Lidé většinou nemají pro naši práci valné porozumění -

HUML Asi mezi nimi působí ještě řada předsudků -

BALCÁRKOVÁ Bohužel.

(Kratší rozpačitá pauza. Balcárková se podívá nervózně na přecházejícího Becka, chvíli váhá, pak vytáhne z kapsy pytlík bonbonů a nabídne Beckovi)

Vezměte si -

(Beck sice Balcárkovou vidí, na její nabídku však nereaguje, Balcárková chvíli čeká, pak pytlík zase rozpačitě strčí do kapsy. Pauza)

HUML Mohu se zeptat, co je to za přístroje - které máte s sebou?

BALCÁRKOVÁ Mimo různá měřicí zařízení to je především Puzuk.

HUML Puzuk?

BALCÁRKOVÁ Říkáme mu tak. Je to malý samočinný počítač typu KO-213, samozřejmě pro naše potřeby příslušně upravený.

HUML Netušil jsem, že jste tak modernizováni - *(Kratší rozpačitá pauza. Balcárková se opět podívá nervózně na přecházejícího Becka, chvíli váhá, pak se ho zeptá)*

BALCÁRKOVÁ Stalo se něco, kolego vedoucí?

(Beck se na Balcárkovou popuzeně podívá, načež se otočí a odejde levými dveřmi, kterými za sebou práskne. Huml se podívá tázavě na Balcárkovou, ta se však na něho rychle obrátí s otázkou)

Vaše paní není doma?

HUML Je v zaměstnání.

BALCÁRKOVÁ Kde pracuje?

HUML Je vedoucí prodejny hraček.

BALCÁRKOVÁ Tak? To je hezké! Až budu potřebovat nějaké hračky, obrátím se na ni.

HUML Samozřejmě, ráda pro vás udělá, co budete potřebovat. Máte děti?

BALCÁRKOVÁ Ne.

(Kratší pauza, pak levými dveřmi vstoupí Machulka v pracovním plášti, za uchem tužku. Huml a Balcárková ho sledují, Machulka si jich nevšimá a jde zvolna k ložnici. Vyjde po schůdkách nahoru, nahoře se zastaví, vyndá z kapsy olovnici a spustí ji k podlaze v místech, kde tomu nebrání schody. Když se olovnice uklidní, složí ji opět do kapsy, vyndá malý ušmudlaný papírek a něco si na něj zapíše. Pak odejde do ložnice. Krátká pauza)

HUML Tam je ložnice -

BALCÁRKOVÁ Já vím. Provede tam jen určitá měření -

HUML V ložnici?

BALCÁRKOVÁ Ano.

HUML Promiňte, ale -

BALCÁRKOVÁ Prosím -

HUML Z vašeho telefonátu nevyplývalo dost jasně -

BALCÁRKOVÁ Záměrně poskytujeme předem co nejneurčitější informace, lidé by se totiž mohli připravit, a tím by trpěla autenticita jejich výpovědí.

HUML Aha, chápu -

BALCÁRKOVÁ Moment!

(Balcárková zpozorní a tiše naslouchá. Za scénou je slyšet jakési slabé bručení. Volá k levým dveřím)

Pane Kriebl?

KRIEBL *(za scénou)* Ano?

BALCÁRKOVÁ Proč bručí?

KRIEBL *(za scénou)* Nechce říct. Asi trochu prostydl v kufru.

BALCÁRKOVÁ Vždycky se nám přece v kufru zpotí -

KRIEBL *(za scénou)* Máme nový kufr.

BALCÁRKOVÁ Řeknete mi, až bude připraven, ano?

KRIEBL *(za scénou)* Hned to bude -

(Krátká pauza)

HUML Vy s sebou nosíte někoho v kufru?

BALCÁRKOVÁ *(se usměje)* Ne, jde o Puzuka. Je velice citlivý, vždycky dá velkou práci, než se aklimatizuje. A pro nás je přitom hrozně důležité, v jaké je kondici: když je v pořádku, jde nám práce doslova od ruky, když zlobí, způsobuje nám to naopak značné komplikace. Nejcitlivější jsou v něm cívky na relátkách, jejich výkon závisí dokonce i na počasí - tlak vzduchu, teplota, vlhkost, to všechno má na cívky svůj vliv. Když prší nebo jsou mlhy, raději ani do terénu nevycházíme -

(Vtom se otevrou levé dveře a objeví se v nich Kriebl v pracovním plášti)

KRIEBL Můžeme začít -

BALCÁRKOVÁ Výborně!

(Balcárková rychle vstane a odejde s Krieblem levými dveřmi. Jakmile oba zajdou, Huml rychle vstane, utíká k zadním dveřím, otevře je a tiše jimi volá)

HUML Renato -

RENATA *(za scénou tiše)* To je doba -

HUML Připrav se - *(Huml odběhne levými dveřmi)*

HUMLOVÁ *(za scénou)* Počkáš, až se to ohřeje, pak si to dáš na talíř a hrnec vrátíš sem. Vezmi si k tomu chleba, pivo je v lednici.

HUML *(za scénou)* Mám ti nechat?

(Zadními dveřmi přichází kvapně Humlová v šatech, nese si pouzdro s kosmetickými potřebami)

HUMLOVÁ Klidně to sněz všechno, k večeři něco koupím -

(Zadními dveřmi přichází pomalu Huml, v pyžamu a rozcuhaný, přes jednu ruku má kabát Humlové, v druhé nákupní tašku. Humlová jde k zrcadlu, rozloží si kosmetické potřeby na komodu a spěšně se před zrcadlem upravuje: maluje si rty, obočí, pudruje se a češe. Huml stojí s věcmi opodál a čeká. Pauza)

HUMLOVÁ A naznačils jí, že se s ní chceš rozejít?

HUML Řekl jsem, že s tím perspektivně počítáš.

HUMLOVÁ Tos vážně řekl? A dál?

HUML Co dál?

HUMLOVÁ No jak jsi ještě připravoval půdu?

HUML No tak celé řadě jejích vtipů jsem se například nesmál a byl jsem k ní celkově odměřenější -

HUMLOVÁ Poslyš, a nejsou to všechno jenom těšínská jablíčka?

HUML Nejsou. Chci to opravdu dořešit, musíš jen chápat, že to není celá jednoduchá záležitost: chodíme spolu přes rok, má jenom mne, nedovede si beze mne svůj život představit a slibuje si od našeho vztahu hodně - perspektivně dokonce počítá s tím, že se s tebou rozvedu a vezmu si ji - no však to znáš, ženské jsou v těchto věcech hrozně citlivé, bude to pro ni v každém případě rána.

HUMLOVÁ Nikdy jsem přece neřekla, že bys to neměl udělat ohleduplně, to je snad samozřejmé, ne?

HUML A co mám říct, když se mě zeptá, proč jsem jí to neřekl hned, ještě než začla se mnou napevno počítat?

HUMLOVÁ Prostě řekni, aby se nezlobila, ale že jde o nedorozumění, žes to chápal jen jako nezávaznou avantýru.

HUML Když právě z toho mě pořád podezírá -

HUMLOVÁ Však už tě něco napadne!

(Pauza. Humlová se češe)

HUML Ty, Vlasto -

HUMLOVÁ Copak?

HUML Ty bys to s ní celé nevyřídila sama? Nejsi přece jen do toho vztahu tak zaangażovaná -

HUMLOVÁ Jak by to, prosím tě, vypadalo - to je nesmysl! Dneska s ní promluvíš a basta. *(Humlová končí se svou kosmetikou, čistí hřeben, skládá rychle věci do pouzdra)* Diktuješ dneska?

HUML Jo.

HUMLOVÁ Skripta?

HUML Ne, to povídání pro VKV.

(Humlová uloží pouzdro s kosmetickými potřebami do tašky, kterou drží Huml, načež si obléká kabát, který jí Huml přidržuje)

HUMLOVÁ Mám ti koupit tu stolní lampu?

HUML To bych byl rád -

(Humlová je oblečena, bere od Humla nákupní tašku, ještě se celkově prohlédne v zrcadle, zkontroluje, zda má v tašce klíče, načež odchází k pravým dveřím, vyprovázena Humlem. Ve dveřích se zastaví a obrátí k Humlovi)

HUMLOVÁ Tak pá - a držím ti palce!

(Humlová nastaví tvář. Huml ji políbí)

HUML Pá -

(Humlová odejde, Huml zavře dveře, protáhne se, podívá se na hodinky, pak se zvolna odšourá zadními dveřmi. Za scénou se ozve Humlovo prozpěvování, které přerušují zvuky mytí: cákání vody, čištění zubů apod. Po chvíli zvuk náhle ustane a pravými dveřmi přicházejí udýchání Huml, v obleku a upraven, s Blankou. Huml drží Blanku za ruku, odvede ji ke stolu, usadí na její místo. Blanka je mírně rozrušena, upravuje si vlasy; Huml je v rozpacích)

HUML Promiňte, to byl jen takový nějaký okamžitý nápad - vlastně spíš žert - moc mě to mrzí - promiňte -

BLANKA Slibte mi, že se to stalo naposled!

HUML Máte mé slovo!

(Kratší pauza, Blanka se už uklidnila, bere ze stolu blok a čte)

BLANKA Takže každé štěstí je vždycky zároveň negací štěstí, protože -

HUML Aha. Tak nový odstavec -

BLANKA Protože se škrťá?

HUML Jo.

(Huml začne přecházet zamyšleně po místnosti, přitom zvolna diktuje, Blanka stenografuje)

Štěstí je tedy něco - co je na jedné straně - v konkrétním obsahu toho pojmu - něčím velice nestálým - prchavým - proměnlivým - na druhé straně to je však zároveň něco - co je jako určitý obecný stav - něčím zároveň velice trvalým - protože člověk pořád chce být šťasten - je to tedy jakýsi ideál - k němuž se vždy znovu vzpíná lidská aktivita - kterého však nikdy vlastně nemůže člověk plně dosáhnout - tečka. Štěstí tedy není nějaká jednou daná věc - stále znovu je ztrácíme a stále znovu musíme o ně bojovat - tečka. *(Huml se zastaví, zamyslí, pak se obrátí k Blance)* Blanko -

BLANKA Prosím?

HUML Jaké máte vzpomínky na své dětství?

BLANKA Hezké -

HUML Já také. Mé dětství je nerozlučně spjato s krajinou, kde jsem je prožil, a s lidmi, jimiž jsem byl obklopen.

BLANKA Moje taky -

HUML Nosím to v sobě stále: Svratka; jilmy na hrázi, po kterých jsme jako kluci lezli; horažďovický rybník, kde starý Vrána utopil svou ženu; sosny, smrky, buližník, čimel a jalovec; babí léto, když se dooralo; starý Hejdánek, co mu jednou o Velikonocích kráva zalehla kozu; Růženka ze mlýna, co tak krásně jódlovala; boží muka; teskné podzimní procházky doubravou pod hradem Žlučnickem - to všechno vám ale stejně nic neříká -

(Pauza, Huml je zasněn)

BLANKA Neměli bychom pokračovat? Říkal jste, že máte naspěch -

(Huml nereaguje, podívá se však na Blanku, chvíli ji pozoruje, pak se jí zeptá)

HUML Jste panna?

BLANKA Prosím?

HUML Jestli jste panna -

BLANKA No dovolte!

HUML Nemyslím tím nic zlého, ptám se vás jako váš kamarád -

BLANKA Nejsem.

HUML Myslel jsem si to. Tak dál - jak jsme skončili?

BLANKA *(čte)* Štěstí tedy není nějaká jednou daná věc, stále znovu je ztrácíme a stále znovu musíme o ně bojovat.

(Huml začne opět zamyšleně přecházet, přitom diktuje)

HUML A zvláště v dnešním světě - vyznačujícím se tak gigantickým rozvojem komunikací - stává se štěstí stále obtížnějším úkolem - tečka. Úsilí člověka dosáhnout stavu uspokojení potřeb - dosáhnout tedy určitých hodnot - charakterizuje - buď přímo, nebo nepřímo - každou lidskou aktivitu - tečka. Jelikož ale různé hodnoty - kterých chce člověk

dosáhnout - lze z různých hledisek - závorka - například z hlediska individuálního žebříčku hodnot pozorovatele nebo širšího dobového pojetí - konec závorky - jak to, prosím vás, bylo před tou závorkou?

BLANKA (čte) Jelikož ale různé hodnoty, kterých chce člověk dosáhnout, lze z různých hledisek -

HUML Tak to v té závorce škrtněte -

BLANKA Všechno?

HUML Jo -

(Huml stojí nedaleko Blanky a upřeně na ni hledí, Blanka o tom neví, domnívá se, že jen přemýšlí o správné formulaci. Delší pauza, pak najednou Huml přiskočí k Blance, rychle vedle ní poklekne, popadne ji za ramena a pokouší se ji políbit; Blanka se lekne a vykřikne)

BLANKA Jé -

(Následuje krátký zápas, Huml se snaží Blanku obejmout a líbat, Blanka se brání, posléze strčí do Humla, který se svalí na zem. Blanka vyskočí)

Že se nestydíte, pane doktore!

(Blanka vylekaně odběhne pravými dveřmi; Huml za ní okamžik zahanbeně hledí, pak rychle vstane a utíká za ní, odběhne rovněž pravými dveřmi, za nimi slyšíme jeho vzdalující se hlas)

HUML (volá za scénou) Blanko! Blanko! Blanko, slyšíte -

(Po krátké pauze se zvolna otevřou dveře od ložnice a objeví se v nich Huml; košili má u krku rozepnutou, vázanku povolenou, sako drží v ruce. Lehce se protáhne a schází pomalu po schůdkách dolů, přitom si obléká sako, zapíná košili a upravuje vázanku. Za ním se ve dveřích objeví Renata, je mírně rozcuhaná a zapíná si rozepnuté šaty. Sejde dolů, jde k zrcadlu a upravuje se před ním; Humla si nevšímá. Huml stojí opodál a rozpačitě mlčí. Když je Renata hotová, jde k fotelu, usedne a zapálí si cigaretu. Tváří se odměřeně, na Humla se nedívá. Huml ji pozoruje a začíná být lehce nervózní. Delší tísnivá pauza)

RENATA Jsi přepracován, to je celé!

HUML Hm -

(Delší tísnivá pauza)

RENATA Nejvyšší čas, aby se něco stalo!

HUML Hm -

(Delší tísnivá pauza)

RENATA Potřebuješ pryč od toho všeho tady. Fyzickou práci. Jinak jíst. Vzduch. Co ti vlastně dává k večeři?

HUML Tak - všelicos - párek - omeletu -

RENATA Jíš vůbec nějakou mrkev?

HUML Ani ne -

RENATA Kdepak, takhle se to nedá dělat!

(Pauza, Huml se podívá nenápadně na hodinky. Pak jde ke stolu a pomalu skládá na táč nádobí od oběda i šálky od kávy, kterou pil s Blankou. S plným tácem jde k zadním dveřím, táč položí na komodu, otevře si zadní dveři vezme táč a odnese ho. Hned se zase vrátí, zadní dveře zavři zůstane stát u komody a dívá se trochu nešťastně na Renatu. Renata si ho nevšímá a kouří)

HUML Ty, Renato -

RENATA Co je?

HUML Ty bys to s ní celé nevyřídila sama? Nejsi přece jen do toho vztahu

tak zaangažovaná -
RENATA Jak by to, prosím tě, vypadalo - to je nesmysl! Dneska s ní promluvíš a basta.
(Delší tísnivá pauza, Humlova nervozita stoupá, opět se podívá nenápadně na hodinky)
HUML Ty, Renato -
RENATA Co je?
HUML Přijdou sem teď nějací chlapíci -
RENATA Kdo?
HUML Nevím, volali mi, ale nechtěli do telefonu říct, o co jde, prý to je ale nutné, nejspíš to budou to - víš -
RENATA Myslíš?
HUML Nemělo by smysl, kdyby tě tady potkali -
RENATA Takže mě, jinými slovy, vyhazuješ! Můžu to aspoň dokouřit?
HUML Myslím to s tebou dobře -
(Renata udusí cigaretu, vstane a odejde chladně zadními dveřmi, které nechá otevřené. Humlovi se zřetelně uleví, jde k pravým dveřím a podívá se špehýrkou ven)
RENATA *(za scénou)* Kde mám kabát?
HUML Hned tuhle za dveřmi -
(Huml zamíří k zadním dveřím, u zrcadla se však ještě zastaví a letmo se před ním upravuje. Vtom se ozve zvonek. Huml běží k pravým dveřím, podívá se špehýrkou ven a otevře. Vstoupí Renata v kabátě)
RENATA Pusu!
(Huml políbí Renatu na tvář)
Tak co?
(Vtom vstoupí zadními dveřmi Blanka v kabátě)
BLANKA Dobrý den -
HUML To je slečna Blanka, naše sekretářka, to je Renata, moje švagrová -
(Renata s Blankou si podají ruce, kratší rozpačitá pauza, Blanka si pak bere svou aktovku a jde k pravým dveřím) (K Blance) Tak vám ještě jednou mockrát děkuju - za trpělivost - ochotu - přesnost -
BLANKA Neří zač. Na shledanou -
HUML Na shledanou -
RENATA Na shledanou -
(Huml otevře Blance pravé dveře, Blanka odejde, Huml jde k Renatě)
Co to bylo?
HUML Diktuju jí -
RENATA No jen aby! Tak co?
HUML Neodložíš si?
RENATA Zase nic, vid?
HUML Nešlo to.
RENATA Proč?
HUML Nebyla na to příhodná situace, byla nějaká podrážděná a hrozně pospíchala do práce. Neodložíš si?
RENATA Zase jedna ztracená příležitost!
(Renata si za Humlovy pomoci svlékne kabát, Huml s ním pak zvolna ustupuje k zadním dveřím, Renata jde za ním)
HUML Vždyť jsem se s ní neviděl naposled, zkusím to večer -
RENATA Večer! Večer! Zase až večer! Poslyš, ruku na srdce, neoddaluješ

to náhodou tak trochu úmyslně?
HUML Proč bych to, prosím tě, dělal?
(*Huml zmizí s kabátem v zadních dveřích*)
RENATA Třeba ji ve skutečnosti pořád ještě miluješ -
HUML (*za scénou*) Víš přece, že ji už dávno nemiluju! Mám ji prostě rád jako přítelkyni, hospodyně, životní družku -
(*Renata už mezitím zašla do zadních dveří za Humlem*)
RENATA (*za scénou*) Pěkná hospodyně! Utírá vůbec někdy prach?
(*Zadními dveřmi přicházejí Balcárková a Kriebl, kteří spolu opatrně nesou Puzuka; za nimi jde Huml. Balcárková a Kriebl postaví Puzuka na stůl, Kriebl pak dá šňůru do zásuvky, všichni se usadí na svá místa; Kriebl se věnuje Puzukovi*)
BALCÁRKOVÁ Doufám, že mu neshořely izolátory -
KRIEBL To by se z něho muselo kouřit. Můžeme začít -
BALCÁRKOVÁ Výborně. Tak pište: (*Diktuje*) Eduard Huml, 1928 - začátek rozhovoru 16,32 - první otázka. (*Zvolá*) Prosím ticho!
(*Kriebl to zapsal na klávesnici, pak zatočí kličkou, podívá se do průzoru, načež zmáčkne jeden z knoflíků. Z reproduktoru Puzuka se ozve slabé vrčení. Kriebl se zahledí pozorně na hodinky, všichni napjatě čekají. Po chvíli se rozsvítí na Puzukovi zelené světýlko*)
Sláva, zelená!
KRIEBL To je dost -
(*Z reproduktoru Puzuka se ozve zženštilý hlas*) PUZUK Řekněte mi -
(*Pauza, napětí*)
Řekněte mi -
(*Pauza, napětí*)
Řekněte mi laskavě -
(*Pauza, napětí*)
Karle?
KRIEBL (*k Puzukovi*) Co je?
PUZUK Můžu si na chvíli odpočinout?
KRIEBL Vždyť jsi ještě nic neudělal!
PUZUK Unavilo mě to věčné přenášení -
KRIEBL Pro mě za mě -
(*Kriebl rychle zmáčkne knoflík a zatočí kličkou. Světlo zhasne*)
BALCÁRKOVÁ Že dnes nějak není ve své kůži?
KRIEBL Dělá se jen trochu wichtig.
BALCÁRKOVÁ (*k Humlovi*) Je někdy jako dítě -
KRIEBL Tuhle taky dělal drahoty, už mě to trochu naštvalo, tak jsem ho prostě šoupl na dvě hodiny do garáže, zhasl a dal mu počítat několik set diferenciálních rovnic. Měli jste ho pak vidět: dělal, co mi na očích viděl!
Je to taky otázka výchovy -
BALCÁRKOVÁ Vždyť říkám: jako dítě -
(*Delší tísnivá pauza*)
KRIEBL (*k Humlovi*) Já bych případně nějaké ty horské blumy odkoupil pro děti -
HUML Vezměte si jich, kolik chcete - samozřejmě zadarmo - o nějakém placení nemůže být ani řeč -
KRIEBL No jestli by vás to neurazilo -
(*Delší tísnivá pauza*)

HUML (*k Balcárkové*) Je mi trapné, že se pořád vyptávám -

BALCÁRKOVÁ Naopak, ráda si s vámi o naší práci pohovořím -

HUML Musíte chápat, že to je v určitém smyslu profesionální zájem -

BALCÁRKOVÁ Tomu absolutně rozumím, vždyť jsme vlastně tak říkajíc kolegové -

HUML No právě. Velice by mě zajímal konkrétní způsob, jakým lidskou individualitu modelujete -

BALCÁRKOVÁ No tak vycházíme z celkem logického předpokladu, že spojuje-li lidi navzájem to, co je v nich obecné, pak je musí navzájem odlišovat to, co je v nich zvláštní a nahodilé. Čili: těžiště lidské individuality neleží v tom, co lze v člověku vyložit jako zákonité, ale naopak v tom, co se u něho všem zákonitostem vymyká a co tvoří právě onu velikou a opomíjenou sféru nahodilého.

HUML To působí přesvědčivě. Ale jak lze tuto sféru vědecky zachycovat?

BALCÁRKOVÁ V tom sehrává důležitou úlohu právě Puzuk, který prostě množinu všech možných vztahů mezi informacemi, které jsme mu o určitém jedinci poskytli a které si především sám získává, průběžně srovnává se zákonitostmi všech vědních oborů, jež má předem uloženy ve své paměti, aby eliminoval všechny z těchto vztahů, k nimž existuje vědní disciplína, která je může vyložit jako zákonité. Zároveň vylučuje i všechny z nich, s nimiž se už setkal u jiných jedinců, a které lze tedy považovat za potenciálně zákonité. Tak postupně dospívá k určité ucelené struktuře maximálně nahodilých vztahů, která není v podstatě už ničím jiným než právě jakýmsi zhuštěným modelem lidské individuality.

HUML To je skutečně originální! Jako teorie i jako praktická metoda - skutečně -

(Vtom se otevřou levé dveře a objeví se v nich Machulka v pracovním plášti, za uchem tužku. Všichni se k němu otočí)

KRIEBL (*k Machulkovi*) Co je?

MACHULKA Nevíš, kde je pojistná závlačka od vlhkoměru?

KRIEBL Míváš ji v pytlíku se svačinou.

MACHULKA Tam není.

KRIEBL Tak to nevím -

(Machulka chvíli stojí a civí prázdně před sebe, pak se pomalu otočí a chce už odejít, když ho osloví Kriebel) Čendo -

(Machulka se zastaví u dveří a obrátí se ke Krieblovi. Kriebel spěšně vstane, jde k Machulkovi a něco mu šeptem vysvětluje, přitom ukazuje rukou k zadním dveřím; Machulka kývne hlavou, rozumí a souhlasí. Kriebel ho přátelsky pohladí po vlasech, Machulka však ihned ucukne, zřejmě to nesnáší. Kriebel se vrátí na své místo, Machulka zajde do levých dveří nechá je otevřené a vzápětí odtud zase přichází s prázdnou síťovkou v ruce. Nikoho si nevšímaje, zamíří loudavě k zadním dveřím)

BALCÁRKOVÁ (*k Machulkovi*) Už jste zvážil peřiny? (*Machulka se zastaví u zadních dveří stojí zády k místnosti, po chvíli zabručí*)

MACHULKA Co?

BALCÁRKOVÁ Jestli jste už zvážil peřiny -

MACHULKA (*aniž se otočí*) Dělam vlhkost stěn -

BALCÁRKOVÁ Aha -

(Krátká pauza, Machulka je stále obrácen zády, pak zabručí)

MACHULKA To je starostí -

(Odejde zadními dveřmi. Krátká pauza)

HUML *(k Balcárkové)* A mohl bych se ještě zeptat, podle jakého klíče si vybíráte lidi, které navštívíte - anebo jinak: proč jste například dnes navštívili právě mě a ne třeba kohokoliv jiného?

BALCÁRKOVÁ To má důvody docela vnějškové -

HUML Tak? A jaké?

BALCÁRKOVÁ Přišli jsme k vám - stejně jako k řadě jiných lidí - prostě proto, že vaše jméno začíná písmenem H a bydlíte přitom v domě s lichým číslem -

HUML Promiňte, ale nemůžu přece za to, jak se jmenuji, ani za to, jaké číslo má náš dům! To je přece úplná náhoda!

BALCÁRKOVÁ Čím nahodilejší je klíč k výběru vzorku, tím je vzorek - při určité velikosti - reprezentativnější.

HUML Takže tu figuruji jen jako člen určitého nahodilého vzorku?

BALCÁRKOVÁ Ano.

HUML Hm -

BALCÁRKOVÁ Nezbylo nám než postupovat v první fázi takto. Všechny lidi totiž bohužel navštívit nemůžeme -

(Vtom zadními dveřmi vstoupí Machulka se sítovkou plnou blum. Kriebl na něho souhlasně a vděčně mrká. Machulka si nikoho nevšímá a pomalu se odšourá levými dveřmi pryč Pauza)

(Ke Krieblovi) Nezkusíme to už?

KRIEBL Můžem -

BALCÁRKOVÁ *(zvolá)* Prosím ticho!

(Kriebl zatočí kličkou u Puzuka, zmáčkne knoflík, načež se ozve vrčení. Kriebl se zahledí pozorně na hodinky, všichni napjatě čekají. Vtom levými dveřmi vstoupí Beck v kabátě Všichni se k němu otočí, Kriebl rychle zmáčkne znovu knoflík, zatočí kličkou, vrčení ustane. Beck si nikoho nevšímá, jde popuzeně k zadní zdi, kde se zastaví zády k ostatním. Všichni se na něho rozpačitě dívají. Po chvíli se ozve, aniž se otočí)

BECK Zítra odjedu na ryby a bude!

(Rozpačitá pauza)

BALCÁRKOVÁ To nemyslíte vážně, kolego vedoucí! Co bychom si bez vás počali? Víte přece, jak vás potřebujeme -

(Rozpačitá pauza, Beck nereaguje)

Kdo by celou naši práci řídil? Nikdo z nás nemá ty předpoklady, které máte vy -

(Rozpačitá pauza, Beck nereaguje)

To nám přece nemůžete udělat!

(Rozpačitá pauza, pak se Beck náhle otočí a odsekne)

BECK Už jsem řekl!

(Beck energicky odejde pravými dveřmi, kterými za sebou práskne. Huml se podívá tázavě na Balcárkovou, ta se však rychle obrátí ke Krieblovi)

BALCÁRKOVÁ Tak můžeme?

KRIEBL Jo.

BALCÁRKOVÁ *(zvolá)* Prosím ticho!

(Kriebl zatočí opět kličkou, zmáčkne knoflík, načež se opět ozve vrčení.)

Kriebl se znovu zahledí pozorně na hodinky, všichni napjatě čekají. Vtom se otevřou levé dveře a objeví se v nich Machulka. Na uších má sluchátka, spojená s přístrojem, který nese v náručí. Všichni se k němu otočí, Kriebl rychle zmáčkne znovu knoflík, zatočí klíčkou, vrčení ustane. Machulka se pomalu odšourá k pravé zdi, vyndá z kapsy trychtýř spojený hadičkou s přístrojem, přiloží ho k pravé zdi a zaposlouchá se do sluchátek. Pauza)

KRIEBL (k Machulkovi) Už jsi našel tu pojistnou závlačku?

(Pauza, Machulka nereaguje, sundá trychtýřek ze zdi, pustí ho k zemi, takže visí na hadičce, vytáhne z kapsy ušmudlaný papírek a pomalu na něj zapisuje naměřenou hodnotu. Pak přejde k zadní zdi, přiloží trychtýřek k ní a opět naslouchá)

(Hlasitěji) Už jsi našel tu pojistnou závlačku? (Pauza, Machulka nereaguje, sundá trychtýřek ze zdi, pustí ho k zemi a opět dělá záznam. Pak přejde k levé zdi, přiloží k ní trychtýřek a opět naslouchá)

(Ještě hlasitěji) Povídám, Čendo, už jsi našel tu pojistnou závlačku od vlhkoměru?

(Pauza, Machulka nereaguje, sundá trychtýřek ze zdi, pustí ho k zemi a dělá záznam)

BALCÁRKOVÁ Nemůže vás slyšet -

KRIEBL Asi ne -

(Machulka skončil záznam, jde zvolna ke Krieblovi a předá mu svůj papírek)

Díky, Čendo -

(Kriebl papírek rukou na stole uhladí, načež ho zasune do Puzuka. Machulka odchází se svým přístrojem - trychtýřek couraje po zemi - do ložnice. Na schůdkách si však šlápne na hadičku a upadne i s přístrojem. Chvilku nehnutě leží na zemi, pak zvolna vstane, zabručí a vystoupí po schůdkách nahoru. O poslední schod ještě lehce zakopne, pak odejde do ložnice. Krátká pauza)

BALCÁRKOVÁ (ke Krieblovi) Tak můžeme?

KRIEBL Jo.

BALCÁRKOVÁ (zvolá) Prosím ticho!

(Kriebl zatočí opět klíčkou, zmáčkne knoflík, načež se opět ozve vrčení. Kriebl se znovu zahledí pozorně na hodinky, všichni napjatě čekají. Po chvilce se rozsvítí na Puzukovi červené světýlko)

Zase červená!

(Vtom červené světýlko zhasne a rozsvítí se zelené) Ne, zelená!

KRIEBL To je dost!

(Z reproduktoru Puzuka se ozve zženštilý hlas, na Puzukovi se střídavě rozsvěcuje a zhasíná červené a zelené světýlko)

PUZUK Který je váš oblíbený tunel? Máte rád hudební nástroje? Kolikrát ročně větráte náměstí? Kde jste zakopal psa? Proč jste to neposlal dál? Kdy jste přišel o nárok? V čem je jádro? Jakpak je dnes u nás doma? Čuráte veřejně, nebo občas?

(Okamžik je ticho, z reproduktoru Puzuka vychází jen slabé vrčení. Huml energicky vstane)

HUML Co to má znamenat?

(Huml bouchne do stolu a odchází popuzeně k zadním dveřím; když je u nich, otevřou se a stojí v nich Blanka)

BLANKA Že se nestydíte, pane doktore!

(Blanka dveře zase přibouchne. Huml u nich okamžik překvapeně stojí, pak se rychle obrátí a jde k pravým dveřím; když je u nich, otevřou se a stojí v nich Machulka)

MACHULKA Kde je pojistná závlačka od vlhkoměru?

(Machulka dveře zase přibouchne. Huml u nich okamžik překvapeně stojí, pak se rychle obrátí a jde k levým dveřím; když je u nich, otevřou se a stojí v nich Renata)

RENATA Jíš vůbec nějakou mrkev?

(Renata dveře zase přibouchne. Huml u nich okamžik překvapeně stojí, pak se rychle obrátí a vybíhá po schůdkách ke dveřím do ložnice; když je u nich, otevřou se a stojí v nich Beck v kabátě)

BECK Zítra odjedu na ryby a bude!

(Beck dveře zase přibouchne. Huml u nich okamžik překvapeně stojí, pak se rychle obrátí a seběhne znovu k zadním dveřím; když je u nich, otevřou se a stojí v nich Humlová)

HUMLOVÁ A nejsou to všechno jenom těšínská jablíčka?

(Humlová dveře zase přibouchne. Huml u nich okamžik překvapeně stojí, pak se rychle obrátí a běží zpět ke stolu)

KRIEBL Dejte mi horské blumy!

BALCÁRKOVÁ Pan doktor Huml?

PUZUK Který je váš oblíbený tunel? Kolikrát ročně větráte náměstí? Proč jste to neposlal dál? V čem je jádro? Čuráte veřejně, nebo občas?

(Huml běží k levým dveřím, v nich se objeví Blanka)

BLANKA Kde je pojistná závlačka od vlhkoměru? *(Blanka zmizí, Huml vybíhá ke dveřím od ložnice, v nich se objeví Machulka)*

MACHULKA Že se nestydíte, pane doktore! *(Machulka zmizí, Huml seběhne k zadním dveřím, v nich se objeví Renata)*

RENATA Jíš vůbec nějaká jablíčka?

(Renata zmizí, Huml běží k pravým dveřím, v nich se objeví Beck)

BECK Zítra odjedu na mrkev a bude!

(Beck zmizí, Huml běží k levým dveřím, v nich se objeví Humlová)

HUMLOVÁ A nejsou to všechno jen těšínské ryby? *(Humlová zmizí, Huml běží zpět ke stolu)*

KRIEBL Pan doktor Huml?

(Huml se obrátí k Balcárkové, ta vstane)

BALCÁRKOVÁ Dejte mi horské blumy!

(Vtom se objeví na scéně všechny postavy. Všichni, včetně Kriebla a Balcárkové, začnou najednou přecházet z jedné dveří do druhé a křížovat nejrůzněji scénu, přitom všichni zároveň - včetně Puzuka - melou stále dokola své otázky Humlovi. Jejich pohyb je stále rychlejší, stále rychleji a hlasitěji také mluví, takže výsledným dojmem z této scény je pocit stále se stupňujícího vizuálního i zvukového chaosu. Huml probíhá zoufale mezi nimi, jako by hledal nějaké útočiště)

HUMLOVÁ A nejsou to všechno jen těšínské ryby? A nejsou to všechno jen těšínské ryby? *(Atd.)*

BECK Zítra odjedu na mrkev a bude! Zítra odjedu na mrkev a bude! *(Atd.)*

RENATA Jíš vůbec nějaká jablíčka? Jíš vůbec nějaká jablíčka? *(Atd.)*

MACHULKA Že se nestydíte, pane doktore! Že se nestydíte, pane doktore! *(Atd.)*

BLANKA Kde je pojistná závlačka od vlhkoměru?

Kde je pojistná závlačka od vlhkoměru? *(Atd.)*

KRIEBL Pan doktor Huml? Pan doktor Huml? *(Atd.)*

BALCÁRKOVÁ Dejte mi horské blumy! Dejte mi horské blumy! *(Atd.)*

PUZUK Který je váš oblíbený tunel? Máte rád hudební nástroje? *(Atd.)*

(Když se tento společný křik vystupňuje do nesnesitelnosti, ozve se z Puzuka známý hvizd. Vše rázem skončí, Kriebl, Balcárková a Huml jdou na svá místa, všechny ostatní postavy ihned zmizí ze scény)

HUML Co to má znamenat?

BALCÁRKOVÁ *(ke Krieblovi)* Vypněte ho!

(Kriebl zmáčkne knoflík a zatočí kličkou. Světýlka, která po celou dobu blikala, zhasnou, vrčení ustane. Huml opět usedne. Rozpačitá pauza)

To nám ještě scházelo! *(Ke Krieblovi)* Asi zkrat, co?

KRIEBL Pochybuji, spíš to bude nějaký zbloudilý elektrický impuls!

BALCÁRKOVÁ Zatracená práce. *(K Humlovi)* Jsou to takzvané bludné myšlenky, neví v takových chvílích, co se v něm děje. *(Ke Krieblovi)* Cítila jsem od začátku, že dnes není nějak ve své kůži! Pokusíte se najít ten ztracený impuls?

KRIEBL Rád bych, ale nesmím to dělat, byl by z toho malér. Dám ho ráno známému klukovi do dílny a on mi to sfoukne za flašku na počkání - jako melouch.

(Dveřmi od ložnice vstoupí pomalu Machulka, všichni se na něho otočí, on si však nikoho nevšímá a zvolna schází dolů, přitom si sundává z uší sluchátka. Přístroj s trychtýřkem drží v náruči)

KRIEBL Čendo -

MACHULKA Co je?

KRIEBL Balíme -

(Machulka odnese levými dveřmi svůj přístroj, dveře nechá otevřeny vrátí se a společně s Krieblem, který mezitím vytáhl šňůru ze zásuvky, odnáší pak levými dveřmi Puzuka. Pauza)

BALCÁRKOVÁ Mrzí mě, že jsme vás dnes obtěžovali zbytečně. Můžeme se stavit po neděli ještě jednou?

(Pauza, Huml se dívá zpytavě na Balcárkovou)

HUML Poslyšte, kde vy vlastně pracujete?

BALCÁRKOVÁ No tak formálně jsme přičleněni k Sociologickému ústavu, užíváme i jeho místností, ve skutečnosti jsme však víceméně samostatně pracující výzkumná skupina.

HUML Hm -

BALCÁRKOVÁ Proč?

HUML Jen tak -

(Pauza)

BALCÁRKOVÁ Můžeme tedy po neděli přijít? *(Pauza)*

Pane doktore -

(Pauza)

Můžeme tedy po neděli přijít?

HUML Co?

BALCÁRKOVÁ Jestli vás můžeme ještě jednou navštívit - až bude Puzuk v pořádku -

HUML Nezlobte se, ale myslím, že by to nemělo smysl -

BALCÁRKOVÁ Jak to? Pro nás by to mělo velký smysl -

HUML Obávám se, že ani pro vás -
BALCÁRKOVÁ Nerozumím vám!

HUML Podívejte se, já nepochybuji o tom, že to celé myslíte dobře, vážím si nadšení, s nímž se do toho angažujete, ale jako člověk, který ve společenských vědách léta odborně pracuje, nemohu při nejlepší vůli celý ten váš podnik brát vážně -

BALCÁRKOVÁ Cože?

HUML Že to nemůžu brát celé vážně.

BALCÁRKOVÁ Jak to? Proč?

HUML To, co jsem viděl, i to, co jste mi o tom řekla, mi úplně stačí k jistotě, že to není z vědeckého hlediska nic jiného než politováníhodný omyl. A musíte chápat, že mé vědecké svědomí mi nedovoluje spolupracovat na věci, o níž bezpečně vím, že je od základu bludná.

BALCÁRKOVÁ Mluvil jste úplně jinak -

HUML To bylo takové malé nedorozumění -

BALCÁRKOVÁ Nehledě k tomu, že byste takové tvrzení musel taky dokázat!

HUML Stojíte-li o to, není nic snazšího. Vždyť stačí upozornit například jen na celkem zřejmý fakt, že to, co se na jedné rovině nazírání jeví jako zákonité, může se na jiné rovině jevit jako nahodilé, a naopak, protože zákonitost a nahodilost nejsou žádné absolutní kategorie nebo objektivně existující a od sebe oddělitelné sféry skutečnosti, ale jejich míra vyplývá pouze z úhlu pohledu, který volíme. A nic naplat, z hlediska vědy je všechno vždycky nějakým způsobem zákonité, přičemž věda není nic jiného než postupné odhalování těchto zákonitostí; nahodilým nazýváme pouze to, co buď je za hranicemi toho okruhu zákonitostí, jímž se právě zabýváme, anebo co prostě zatím jako zákonité vyložit neumíme. Což znamená, že vaše snaha izolovat nahodilé a modelovat jeho prostřednictvím lidskou individualitu nejenže nemá nic společného s vědou, ale navíc se musí absolutně míjet se svým cílem, protože nahrazuje skutečnost jako objektivní totalitu chimérou určitého jejího relativního a zcela subjektivního aspektu. K totalitě jedinečného člověka se věda může vždycky jen vzpínat jako k jakési limitě, osvětlujíc ji v tom, co je v ní v dané chvíli schopna popsat jako zákonité, nikdy však nemůže této limity dosáhnout, protože člověk jako objektivní totalita má v podstatě dimenze nekonečna. A obávám se, že klíč ke skutečnému poznání lidského já neleží v lépe či hůře chápané komplexnosti člověka jako objektu vědeckého poznání, ale jen a jen v jeho komplexnosti jako subjektu lidského přiblížení, protože nekonečnost našeho vlastního lidství je zatím to jediné, co se může - ať jakkoli nedokonale - přiblížit nekonečnosti těch druhých. Čili: osobní, lidský, jedinečný vztah, který vzniká mezi dvěma lidskými já, je zatím to jediné, co může tajemství těch dvou já navzájem - aspoň částečně - odhalit, přičemž takové hodnoty, jako je láska, přátelství, účast, soucítění a neopakovatelné a nezaměnitelné lidské srozumění - anebo naopak i střetnutí - jsou jedinými nástroji, jimiž tento lidský dotyk disponuje. Všim ostatním můžeme člověka více či méně vysvětlit, ale nikdy aspoň trochu pochopit, a tedy aspoň trochu poznat. Základní klíč k člověku není tedy uložen v mozku, ale v srdci.

(Balcárková začne tiše plakat. Huml překvapeně) Proč pláčete?

(Balcárková pláče, Huml je v rozpacích, pauza) Nechtěl jsem vás ranit -

(Balcárková pláče, pauza)

Byl to jen můj názor.

(Balcárková pláče, pauza)

Netušil jsem, že to berete tak osobně -

(Balcárková hlasitě nařiká, Huml ji chvilku rozpačitě pozoruje, pak k ní rychle přistoupí, něžně ji obejmě a začne konejšivě hladit po vlasech. Balcárková se nebrání, naopak - stále plačíc - položí hlavu Humlovi na prsa) Zapomeňte na všechno, co jsem řekl!

BALCÁRKOVÁ *(plačíc)* Je to celý můj život!

HUML Jistě se mýlím, neporozuměl jsem dobře vašemu výkladu -

BALCÁRKOVÁ *(plačíc)* Jediné, co na tomhle světě mám!

HUML Opravdu upřímně se omlouvám -

BALCÁRKOVÁ *(plačíc)* Strašně jste mě ponížil! Jak jste všichni zlí a škodolibí! Nic nechápete, nic -

HUML Uklidněte se, prosím -

BALCÁRKOVÁ *Jak vás nenávidím za to, co jste mi udělal!*

(Huml hladí Balcárkovou po vlasech a nyní ji začíná něžně líbat - na uplakané oči, tváře, vlasy, rty)

HUML *(šeptem)* No tak - neplačte - byl jsem krutý - cynický - stydím se za to -

(Balcárková se k Humlovi těsněji přivine, stále ještě vzlyká, následuje dlouhé, vášnivé líbání. Levými dveřmi přicházejí Kriebl a Machulka v kabátech, každý nese dva ohromné kufry, Kriebl drží v jedné ruce vedle kufru ještě síťovku plnou blum. Balcárková a Huml od sebe odskočí, rozpaky)

BALCÁRKOVÁ Tak pro dnešek díky, mládenci, a zítra na shledanou!

KRIEBL Na shledanou -

MACHULKA Na shledanou -

(Kriebl a Machulka odejdou pravými dveřmi, zadními dveřmi odchází Huml a vrací se s kabátem Balcárkové. Pomůže jí ho obléct, Balcárková si zapíná a upravuje kabát. Pak jde k Humlovi, vezme ho kolem krku a něžně ho zlíbá. Pak ho ještě pohladí po vlasech a zamíří k pravým dveřím. Huml stojí uprostřed místnosti, trochu vyveden z míry. Balcárková otevře dveře, na prahu se však zastaví a obrátí se k Humlovi)

BALCÁRKOVÁ Můžu ti zítra zavolat?

HUML *(překvapeně)* Ano - jistě -

BALCÁRKOVÁ Budeš mít na mě čas?

HUML Ovšem -

BALCÁRKOVÁ Řekni mi na rozloučenou něco něžného!

HUML Brouku -

BALCÁRKOVÁ To se mi nelíbí -

HUML Zlatíčko -

BALCÁRKOVÁ To je už lepší -

HUML Drahoušku -

(Balcárková se rozběhne k Humlovi, políbí ho, pak odbíhá, šťastně se

usmívajíc. Ve dveřích se ještě obrátí)

BALCÁRKOVÁ Já jsem Jitka -

HUML Tak pá, Jitko -

BALCÁRKOVÁ Pá, Edo!

(Balcárková odejde pravými dveřmi. Huml se za ní chvilku vyjeveně dívá, pak zakroučí hlavou, hluboce si oddychne, podívá se na hodinky, rozhlédne se po místnosti, načež jde pomalu ke komodě, nahne se za ni, vytáhne odtud malou zahradní konvičku a odšourá se s ní zadními dveřmi, které nechá pootevřené. Za scénou slyšíme zvuk vody, natékající do nádoby. Když je nádoba podle zvuku plná, zvuk ustane a zadními dveřmi vstoupí Humlová. Přes šaty má zástěru, nese na tácu večeři pro dvě osoby: talířky s párkem, hořčici, dvě skleničky, láhev vína, ošatku s chlebem, příbory. Všechno rozkládá na stůl, přitom volá smčrem k ložnici)

HUMLOVÁ Večeře!

(Když je prostřeno, naleje Humlová do skleniček víno, pak se usadí a začne večeřet. Zároveň se pomalu otevřou dveře od ložnice a přichází jimi Huml. Přes kalhoty a košili má župan, je mírně rozcuchán, zřejmě odpočíval. Pomalu schází dolů, usedá naproti Humlová dává si na klín ubrousek a začíná také jíst. Delší mlčení přeruší posléze Humlová)

Tak co?

(Opona)

Konec druhého dějství

Konec hry